

A Határ-menti-erdők kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület élőhelytérképezése

Barna Csilla¹ & Takács Gábor²

Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság

e-mail: barna.csilla@fhnp.hu, e-mail: takacs.gabor@fhnp.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

A HUFH20013 Határ-menti-erdők Natura 2000 terület élőhelytérképezése a Vogelwarte Madárvárta 2 - Interreg V-A AT-HU Program támogatásával valósult meg.

A felmérés adatainak kiértékelése alapján elmondhatjuk, hogy a területen a jelentős emberi hatások ellenére még mindig találunk jó természetességi állapotú élőhelyeket, amelyek megőrzése a természetvédelem, de leginkább mindannyiunk feladata. A természetes közösségeket nagyobb részben az emberi és csak kisebb részben a környezeti tényezők változása veszélyezteti. A térség természeti értékeinek jelenleg a legkomolyabb károsítója az erdőgazdálkodás, az útépités, emellett csekély a mezőgazdaság hatása. Ugyanítt fontos veszélyforrás a túltartott vadlétszám, ami a természeti károk mellett az eredményes erdőgazdálkodás egyik legnagyobb akadályozója.

KULCSSZAVAK: Határ-menti-erdők, élőhelytérképezés, közösségi jelentőségű élőhelyek, Natura 2000

ANYAG ÉS MÓDSZER

A vizsgált terület a Nagycenk, Pereszteg, Sopronkövesd, Und és Sopronhórpács határában az osztrák-magyar országhatár mentén elhelyezkedő nagyobb erdőtümböket öleli fel, amik részben összefüggőek. Kiterjedése: 2253,54 ha. 3 nagyobb részterületből áll. A vizsgált területek az Ikva és a Répce-sík kistájakon helyezkednek el (Dövényi, 2010). A terület két jelentősebb vízfolyása a Kardos-ér és a Csörgető-patak. A vizsgált terület részben az Ikva, részben a Répce vízgyűjtőjéhez tartozik. Korábban a területre jellemző vizek jelentős hatást gyakorolhattak a térség erdeire.

A felmérés során a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer kézikönyvében (TAKÁCS G. & MOLNÁR ZS., 2009) megadott módszertant követtük. A Madárvárta / Vogelwarte 2 projekt keretében elkészített 2017-es infra légifelvételen vizuális interpretációval határoztuk le a homogénnek tekinthető foltokat, majd a terepi bejárás során elkészítettük a jellemzésüket, illetve a szükség esetén módosítottuk a lehatárolásokat.

A bejárás során rögzítettük a foltra jellemző élőhely-típust (Á-NÉR), a természetességi-degradáltsági értékét, a jellemző fajokat és az esetleges veszélyeztető tényezőket, illetve egyéb megjegyzéseket. Az élőhely-típusokat BÖLÖNI J., MOLNÁR ZS., KUN A. (szerk.) (2011) munkája alapján adtuk meg. A természetességi-degradáltsági értékelés során a Németh-Seregélyes-féle módosított skálát alkalmaztuk.

EREDMÉNYEK

A Határ-menti-erdők kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a 2019-es élőhelytérképezés során 458 foltot határoztunk le. A vizsgált terület kiterjedése 2253,54 ha. 47,47%-ban borítják természetközeli élőhelyek, 48,71%-ban bolygatott vagy másodlagos élőhelyek és 3,82%-ban nem természetes élőhelyek.

A Határ-menti erdők alapvetően erdőterület, mintegy 80 %-át erdei élőhelyek borítják, több mint 1500 ha-on. Az erdőket öt főbb kategóriára lehet elkülöníteni, melyből háromnak van jelentős területe: az üde lomboserdőknek (K2: 353,2 ha), a fényben gazdag tölgyeseknek és erdő-gyep mozaikoknak (L2a: 699,2 ha) és az idegenhonos fajok uralta erdőknek és faültetvényeknek (S1, S3, S4, S5, S6: 75,4 ha).

Az egyéb erdőkhöz és fás élőhelyekhez tartozó őshonos fajok fásorok, erdősávok, jellegtelen puhafás és pionír erdők, jellegtelen keményfás erdők és fenyves származékerdők összes területe 391,2 hektárt borít. Legkisebb kiterjedésű a láp- és ligeterdőkhöz tartozó J6 kategória kiterjedése 12,5 ha-ral. A fiatal erdősítések ezeken felül 92,5 hektáron fordulnak elő, míg a tarvágott vagy véghasznált területek 31,3 ha-on terülnek el.

A magasabb platókon és délies oldalakon cseres-tölgyesekkel (L2a) találkozunk, melyeket főleg északias kitettségekben nyugat-dunántúli gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2) váltanak fel. Ezek között számos, nehezen besorolható átmeneti jellegű folt van. A besorolást tovább nehezíti, hogy jelentős korábbi emberi hatás (pl. erdei legeltetés, vágásos erdőgazdálkodás, mesterséges felújítás, nem őshonos faültetvények stb.) érvényesül(t) a területen, amely részben az aljnövényzetet alakította át, de jelentős szerepe volt a fafajkészlet kialakulásában is. Mindkét kategóriában dominálnak a közepes és jó természetességű állományok, a kiváló természetességű erdők aránya azonban nagyon alacsony.

A jelenleg jellegtelen erdők megfelelő kezelés hatására akár jobb természetességi állapotot is el tudnának érni, ugyanígy a fiatal állományokra is igaz ez.

A gyepek területe nagysága szinte elhanyagolható. Az agrárélőhelyek 71,15 ha kiterjedésben fordulnak elő, elsősorban az erdőterületen kívül, főleg Zsira és Sopronkövesd határában. Az egyéb élőhelyek kategóriába sorolt lakott területek, utak, vasúthálózat a vizsgált terület 0,66%-án (14,94 ha) fordul elő.

Név	Terület (ha)	%
Agrár élőhelyek	71,15	3,16
Cserjések és szegélyek	2,34	0,10
Domb-és hegyvidéki üde gyepek	0,96	0,04
Egyéb élőhelyek	14,94	0,66
Egyéb erdők és fás élőhelyek	516,34	22,91
Egyéb fátlan élőhelyek	5,96	0,26
Fényben gazdag tölgyesek és erdő-gyep mozaikok	699,23	31,03
Idegenhonos fajok uralta erdők és faültetvények	575,39	25,53
Láp- és ligeterdők	12,46	0,55
Üde lomboserdők	353,21	15,67
Vizek	1,56	0,07
Összesen	2253,54	100,00

Közösségi élőhelyek elterjedése

A terület 40,62 %-án fordulnak elő aktuálisan közösségi jelentőségű élőhelyek, további mintegy 20% rövid időtávon (5-15 év) belül szintén Natura 2000 élőhellyé alakulhat (megfelelő kezelés hatására). A közösségi jelentőségű élőhelyeken belül legjelentősebb a zárt erdők (pannon gyertyános-, cseres- és molyhos tölgyesek) aránya (38,55%). Viszonylag kis kiterjedésűek, de egyedülálló természetvédelmi értékűek a különböző száraz gyepek (6190, 6210, 6240) és üde láp- és sásrétek (7230).

N2000	NÉV	Terület (ha)	%
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórtek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	1,40	0,13
91F0	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmion minoris</i>)	12,46	1,13
91G0	Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -szal	366,21	33,28
91M0	Pannon cseres tölgyesek	720,38	65,46
Végösszeg		1100,45	100

IRODALMAK:

- DÖVÉNYI Z. (2010): Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. Budapest. pp. 347-350.
- TAKÁCS G. - MOLNÁR ZS. (szerk.) (2009): Élőhely térképezés. Nemzeti biodiverzitás-monitorozó rendszer. XI. - második átdolgozott kiadás, MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet, Vácrátót, pp. 54.
- BÖLÖNI J., MOLNÁR ZS., KUN A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei – Vegetációtípusok leírása és határozója. ÁNÉR 2011. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet, Vácrátót, (440 pp.)

